

ŠOLA: ODPRTA VRATA DO KULTURE

Ob začetku šolskega leta, ki je letos bil prestavljen na 20. september, tvegamo ponavljanje pragmatičnih ali konvencionalnih ugotovitev.

Prav zato se moramo odločiti za stvarno in kritično razmišljanje, ki naj skuša predvsem osvetliti tiste elemente, ki so novi v razvoju kulture in šolstva v Beneški Sloveniji.

Prvi pomembni element, ki bo gotovo vplival na bodočnost kulture v Benečiji, je gotovo osimski sporazum, ki daje mednarodni značaj obvezam italijanske države, obvezam, ki so jih potrdile tako demokratične politične sile kot predsednik ministrskega sveta.

Važen element je tudi nastajanje novih idej v krajevnih upravah, ki sledijo tudi različnim političnim smerem. Med temi izstopa zlasti sklep občinskega odbora iz Grmek, ki se je zavzel za poučevanje slovenščine, ter sklep, ki so ga na srednji šoli v Rubignaccu sprejeli kot odgovor na okrožnico deželnega odbornika za kulturo, v korist poučevanja furlanske in slovenske kulture.

Prav tako važno je tudi, da se je na videmski pokrajini ponovno začelo govoriti o konferenci o etnično-jezikovnih skupnostih, svoj pomen pa ima tudi splošna italijanska politična slika, ki priznava važno vlogo strankam, kot so komunistična in socialistična, torej strankam, ki so od nekdaj podpirale boj za jezikovne pravice Slovencev.

To so vsekakor zelo važni in novi elementi, ki lahko bistveno vplivajo na zadržanje prebivalstva, posebno še, ker danes sama Krščanska demokracija ne zanika resnosti našega problema.

Kar zadeva odnos prebivalstva, menimo, da prihaja na dan izredno pozitivna stališča, ki se kažejo predvsem v sprejemanju posku-

sov jezikovne vzgoje otrok. Ti poskusi so se doslej razvijali pri pošolskem pouku, na poletni šoli Mlada brieza ter v samih šolskih razredih, ko so ob natečaju Moja vas kulturno angažirani beneški učitelji imeli možnost, da izrecno pokažejo na svoje pobude. Niti ne moremo iti mimo »študijskih počitnic«, ki se jih je letos udeležilo več kot sto dvajset beneških otrok in ki so, če prištejemo bivanje v Tarbiju in bivanje v Istri, trajale skoraj mesec dni. Na teh počitnicah je bila slovenščina osnovni predmet, spremljale pa so jo še športne, rekreacijske in izrazne dejavnosti, grafično in gledališko delo ter razvijanje narečnega izražanja.

Dejstvo, da mladina sodeluje pri naporih za ponovno prisvojitve slovenske kulture, je važno in naloga demokratičnih šolskih struktur je, da upoštevajo psihološko in didaktično potrebno kontinuiteto med šolo in življenjem, med šolo in kulturo, med šolo in družino. Samo šola namreč lahko, uresničujoč osnovno načelo čim globlje povezanosti s krajevnimi kulturo, splošno razširi kulturne programe in to bodisi zaradi časa, s katerim razpolaga, kot tudi zato, ker zajema v svoj krog vse šoloobvezno prebivalstvo. Zato si lahko prav šola zastavi nalogo, da izvede potrebne korake za sprejemanje takih pobud, in to v okviru sodelovanja, na katerem temeljijo njeni vodstveni in didaktični zborni organi.

Samo popolno priznanje načela, da je treba v šoli v največji meri ovrednotiti slovensko kulturo (in to na vseh stopnjah, od otroškega vrtca do osnovne šole, od srednje šole do višjih šol, od slednjih do univerze), bo lahko pomenilo premostitev bolj ali manj konfuznih folkloričnih domnev.

Leta 1978 bo potekala stoletnica ustanovitve učiteljskega združenja.

šča v Spetru. Vloga, ki jo je ta šola opravljala v preteklosti, je vsem znana: šlo je za postopno izkoreninjanje slovenskega jezika in kulture ter za vključevanje mladine v nacionalistične kroge.

Šele danes lahko opazimo, da ta šola pozitivno prerašča nekdanjo vlogo; zato je treba razmišljati o tem, kako dati tej ustanovi neko novo, plemenito funkcijo, to je funkcijo pedagoško-didaktične reorganizacije šolstva na našem ozemlju, tudi glede ponovne pridobitve slovenske kulture.

Gre torej za to, da se tudi institucionalno potrdi nova vloga šole in učitelja, ob upoštevanju tistih kulturnih vrednot, ki so bile in so osnova naše narodnostno-jezikovne skupnosti, osnova njene moralne, zgodovinske in upravne združenosti.

Pavel Petricig

ŠTUDIJSKI DAN DRUŠTEV

**Prisotni kulturni delavci iz vseh naših dolin
Široka razprava o naših nacionalnih pravicah**

15. 9. je bil v Lipi (Špet) študijski dan, ki so ga beneška kulturna društva in Zveza slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije organizirali za vodilne člane posameznih društev. Srečanja so se udeležili predstavniki društev iz Nadiških dolin, iz Terske in Karnajske doline, iz Rezijske in Kanalske doline, tako da so prisotni predstavniki teritorialno krili celotno ozemlje, kjer živijo Slovenci v videmski pokrajini.

Študijski dan se je pričel s kratkim poročilom predsednika kulturnega društva Ivan Trinko dr. Viljema Černa o obisku delegacije slovenske manjšine pri predsedniku vlade Andreotti. Kot član omejenjene delegacije je Černo lahko nudil dovolj izčrpna pojasnila o vsem, kar je zanimivo prisotne.

Sledila je razprava o zahtevah, ki naj jih v tem trenutku beneški Slovenci naslovijo na pristojne oblasti. Razpravo sta uvedla prof. Marino Qualizza in dr. Ferruccio Clavara. Pobuda zanj pa je prišla od pisma, ki ga je deželni odbornik Mizzau poslal upravnim, šolskim in kulturnim ustanovam v zvezi z zaščito jezikovnih posebnosti dežele.

Prisotni so se povsem strinjali, da zaščita posameznih »govorov«, o kateri govori odbornikovo pismo, ne more biti nadomestilo za globalno za-

ščito slovenske manjšine. Razprava se je v glavnem vrtela okrog problema jezika in šole, posegla pa je tudi na področje gospodarstva in splošnega razvoja Benečije. Ožja skupina prisotnih pa je bila poverjena, da na osnovi smernic, ki so izšle iz razprave, izdela odgovor, ki ga bodo društva poslala deželnemu odborniku za kulturo.

Drugi del dneva je bil posvečen internim problemom društev in njihovega delovanja.

Tako so prisotni kritično razpravljali o delu, ki so ga društva opravila v zadnjem času, ter nakazali smernice, po katerih naj bi se odvijalo bodoče delovanje. Ob koncu srečanja so prisotni razpravljali tudi o ustrahovalni mazaški akciji proti spomeniku na Kamenici, ki so jo neznanci opravili pred kratkim. V zvezi s tem dejstvom so sprejeli naslednjo resolucijo:

RESOLUCIJA O KAMENICI

Predstavniki kulturnih društev in Zveze izseljencev iz Beneške Slovenije (in Nadiške, Karnajske, Terske, Rezijske in Kanalske doline), zbrani v Lipi 15. septembra 1977

ugotavljajo,

da so neznanci pomazali spominski kamen, ki stoji na Kamenici v občini Srednje, kamen, ki je simbol nekdanje avtonomije slovenskega prebivalstva Benečije in srečanja med sosednjimi narodi, ki krepi vezi bratstva in medsebojnega spoštovanja ter potrjuje vrednote kultur in jezikov, katerih nosilci so ti narodi;

odločno obsojajo

taka bedna tepistična in

skvadristična dejanja, ki hočejo ohraniti duh nasilja, nestrpnosti in objestnosti, ki ga je v te kraje prineslo fašistično obdobje.

Potrjujejo svojo privržnost vrednotam demokratičnega sožitja in uveljavljanja načel svobode in pravice, ki jih izraža naša republiška ustava.

Pozivajo politične sile in oblasti, naj zavzamejo jasna stališča proti tistim, ki napadajo samo demokratično strukturo države in hočejo preprečiti mirno sožitje med našimi ljudmi.

Pozivajo sile javne varnosti in sodstvo, naj iščejo krivce in udarijo po njih, ki so zakrivali tako grobo žalitev čustev naših ljudi in naše slovenske zavesti.

GIORNATA DI STUDIO

I Circoli condannano l'oltraggio al cippo di Kamenica

Il 15-9 si è svolta a Tiglio (S. Pietro al Natisone) una giornata di studio, organizzata dai Circoli culturali della Slavia e dall'Unione emigranti sloveni e dedicata appunto a coloro che operano nelle organizzazioni stesse. Erano presenti numerosi rappresentanti delle varie associazioni delle Valli del Natisone, del Cornappo, del Torre, di Val Resia e Val Canale e che hanno discusso sia sui problemi di ordine interno, sia sulle richieste da presentare alle autorità competenti, anche in relazione alla lettera che l'assessore Mizzau ha mandato ai comuni, alle scuole e alle associazioni culturali.

In occasione dell'incontro i presenti hanno accolto alla unanimità il presente documento sul grave fatto accaduto recentemente a Kamenica:

I rappresentanti dei Circoli di Cultura e dell'Unione emigranti della Slavia Friulana (Valli del Natisone, del Cornappo, del Torre, di Val Resia e Val Canale), riuniti a Tiglio (Lipa) il 15-9-77, venuti a conoscenza che ignoti hanno lordato il cippo — simbolo della autonomia delle popolazioni slovene della Benečija e dell'incontro dei popoli vicini, per rinsaldare i vincoli di fratellanza, di rispetto e di autoaffermazione delle rispettive culture e lingue, — cippo collocato a Kamenica nel Comune di Stregna, esprimono la propria condanna contro questi atti di squallido teppismo squadrista, che vuole perpetuare il clima di violenza e intolleranza e sopraffazione instaurata in queste zone nel periodo del fascismo.

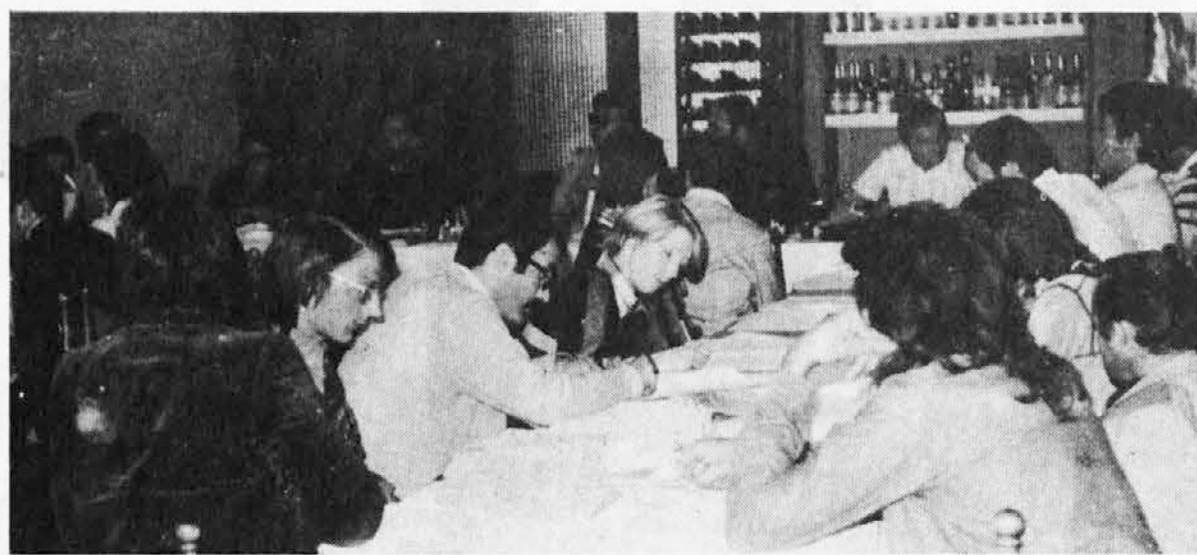
Rinnovano la loro adesione ai valori della convivenza democratica, della promozione dei principi di libertà e di giustizia espressi dalla nostra Costituzione repubblicana.

Invitando le forze politiche e le autorità a prendere chiaramente posizione contro coloro che mirano a colpire la stessa struttura dello Stato democratico e ad attentare alla convivenza pacifica della nostra popolazione.

Invitano i corpi di polizia e della Magistratura a ricercare e colpire coloro che sono la fonte di così gravi offese al sentimento della nostra gente e alla nostra coscienza di sloveni.

Mnogokrat so se otroci tako na Mladi briezi kot na Barčici moji zbrali v senci in skupaj zapeli

Predstavniki naših društev na študijskem dnevu v Lipi

SCUOLA: PORTE APERTE ALLA CULTURA

In occasione dell'inizio dell'anno scolastico, anticipato quest'anno al 20 settembre, c'è il rischio di ripetere discorsi di prammatica o convenzionali.

Va quindi operata la scelta di un discorso realistico e critico, che cerchi di evidenziare gli elementi nuovi per il progresso della cultura e della scuola nella Slavia italiana.

Il primo elemento di rilievo, che determinerà il futuro culturale della Slavia, è quello degli accordi di Osimo, che danno un carattere internazionale agli impegni assunti dallo stato italiano, impegni che le forze politiche democratiche e lo stesso Presidente del Consiglio dei ministri hanno confermato.

Altro elemento è il formarsi di idee nuove nelle amministrazioni locali, anche a direzione politica diversa, fra cui fa spicco la delibera del Comune di Grignasco per l'insegnamento dello sloveno e quella della Scuola Media di Rubignacco (Cividale) in favore dell'insegnamento della cultura friulana e di quella slovena, in risposta alla circolare dell'Assessore regionale Mizzau.

Altrettanto importante è la ripresa del discorso sulla Conferenza delle Comunità etnico-linguistiche del Friuli alla Provincia di Udine e così lo stesso quadro politico generale italiano, che attribuisce un ruolo primario ai partiti, quali il comunista ed il socialista, che hanno sostenuto da sempre la lotta per i diritti linguistici degli sloveni.

Sono, questi, elementi di grande rilievo e certamente nuovi, con influenze importanti sul comportamento della popolazione, visto che la stessa DC oggi non nega più la serietà del nostro problema.

Per ciò che si riferisce alla popolazione, riteniamo che si vadano evidenziando atteggiamenti estremamente positivi, anche per quanto si riferisce al «gradimento» della sperimentazione sull'educazione linguistica dei ragazzi attuata nel doposcuola, nella scuola estiva quale è «Mlada brieza», nelle stesse aule scolastiche, con il concorso «Moj vasa», in cui gli insegnanti della Slavia, impegnati sul terreno culturale, hanno avuto modo di esprimere le loro esperienze. Ne si può fare a meno di menzionare le «vacanze di studio» cui hanno partecipato quest'anno oltre 120 ragazzi, per quasi un mese fra Tria e l'Istria, vacanze in cui lo sloveno è stato la materia fondamentale accanto alle attività motorie, ricreative ed espressive, grafiche, drammatiche e linguistico-dialettali.

Questo secondo aspetto, quello della partecipazione dei giovani allo sforzo di riappropriazione della cultura slovena, è importante ed è compito della scuola democratica tener conto della necessaria continuità, in termini psicologici e didattici, fra scuola e vita, scuola e cultura, scuola e famiglia. Infatti, realizzando il principio ispiratore della più profonda integrazione con la cultura ambientale, solo la scuola può generalizzare i programmi culturali, sia per il tempo a disposizione, sia perché essa accoglie la totalità della popolazione scolastica, e può quindi proporsi i passi necessari sul piano del consenso, nell'ambito della partecipazione e della collegialità dei suoi organismi direttivi e didattici.

L'affermazione più completa dei principi e dell'esigenza della massima valorizzazione della cultura slovena nella scuola (dalla materna alla elementare, dalla media alla superiore, da questa all'università) potrà determinare il superamento di più o meno confuse ipotesi folkloristiche.

Nel 1978 sarà celebrato il centenario dell'Istituto Magistrale di S. Pietro al Natisone, il cui ruolo passato è noto a tutti: lo sradicamento progressivo della lingua e della cultura slovena ed il coinvol-

gimento dei giovani entro un'orbita nazionalistica.

Solo oggi si va evidenziando il positivo superamento di quel ruolo e va quindi discussa la proposta di investire l'Istituto della nobile e rinnovata funzione della riorganizzazione pedagogico-didattica della scuola sul territorio, anche in termini di recupero della cultura slovena.

Si tratta di affermare cioè, in una sede istituzionale, una nuova funzione della scuola e del maestro, in cui vengano tenuti in considerazione i valori culturali che sono stati e stanno alla base della comunità etnico-linguistica e della sua coesione morale, storica ed amministrativa.

Paolo Petricig

Il noto quindicinale di cultura e di attualità politica ed economica «IL PUNTO» rileva che i consiglieri regionali del Friuli-Venezia Giulia, si sono attribuiti un assegno «una tantum» di 740 mila lire, per compensare il superlavoro al quale sono stati costretti in seguito al terremoto. Per tutto il Consiglio la somma supera i 47 milioni di lire!

In conclusione della amara nota IL PUNTO scrive: «Il terremoto, in sostanza, ha sconvolto la normale routine consiliare, e l'imprevisto superlavoro andava in qualche modo compensato. Dicono loro!».

SPET POTRES

Mnogo strahu je vzbudil v vseh naših dolinah nov potresni sunek, ki je prišel nadoma 17. septembra ponoči. Ob 1.48, ko so vsi ljudje že trdno spali, se je zemlja po enem letu spet močno zatresla: sunek je bil namreč sedme stopnje in pol po Mercallijevi lestvici.

Rekli smo, da je nov potres vzbudil mnogo strahu, kaže pa, da ni naredil posebnih škod. Tako prefabricirane kot stare popravljene hiše so dobro zdržale, kar se je podrla, pa je že prej bilo v takem stanju, da je

samo čakalo primeren trenutek za rušenje. Bilo je le kaj manjše škode, ko so po hišah padle na tla kake stvari.

Ljudje so se ponoči zbudili in mnogi so zapustili svoje hiše in šli ven, v avtomobile, prikolice ali zasilne barake; drugi, posebno tisti, ki stanujejo v prefabriciranih barakah, so ostali doma, vendar niso spali, ampak so čakali, kaj bo. Ob 2.22 je prišel še en sunek, vendar je bil mnogo bolj rahel in ga marsikje niso nič občutili.

Marco MASOLINI, nato il 10 febbraio 1967 a Senna Comasco corre da due anni nella categoria dei giovanissimi con ottimi piazzamenti, che testimoniano delle sue qualità.

In occasione del suo annuale rientro nelle Valli per le ferie, è infatti figlio di Gligliola Succaglia di Cras di Pulfero e del simpatico comasco Nando Masolini, ha partecipato a due gare della

sua categoria e cioè al Gran Premio dei Giovanissimi a Cividale ed al Gran Premio di Zugliano, classificandosi rispettivamente 9° e 5°.

Non potrebbe l'esempio di questo giovanissimo suggerire qualche iniziativa analoga nelle Valli, dove il problema del tempo libero e delle attività sportive particolarmente per i giovani diventa ogni giorno più grave?

SESTANKI O ZAKONU 30

Dejstvo, da je dekret predsednika deželnega sveta vključil v področje, ki se za popravilo po potresu poškodovanih hiš lahko poslužuje novega deželnega zakona št. 30-70, tudi vse občine Nadiških dolin, je sprožilo vrsto sestankov in zborovanj o zakonu in možnostih, ki jih zakon daje v posameznih primerih.

AŽLA

Tako je že 26. avgusta socialistična stranka organizirala v Ažli zborovanje, kateremu je prisostvoval deželni svetovalec dr. Carlo Volpe. Volpe je orisal razlike med starim in novim zakonom ter se zavzel predvsem za čim širše izkoriščanje možnosti javnih posegov v popravila. Ti posegi dajejo namreč večje garancije, saj bodo opravljeni pod vodstvom kvalificiranih tehnikov, pa tudi finančno bodo ugodnejši, saj se na tak način zasebnik lahko izogne finančnim težavam, v katere bi sicer zašel zaradi stalnega dvigovanja cen. Javna pot pa je hkrati tudi tista, ki jo prebivalstvo najlaže kontrolira in tako prepreči vse morebitne nerednosti.

Volpe je tudi poudaril zavzetost svoje stranke, da bi v območje zakona vključili celotno področje Benečije in torej tudi tiste občine, kjer je potres prizadel le lažjo škodo, to pa zato, ker je gospodarsko stanje teh krajev že pred potresom bilo zelo slabo in bi si torej ljudje s prejšnjim zakonom lahko bolj malo pomagali.

Debata, ki je sledila izva-

janju deželnega svetovaleca Volpeja, je pokazala na vrsto specifičnih problemov, ki so se po potresu pojavili v Ažli, kjer je bilo mnogo hiš povsem porušenih in se zdaj postavlja vprašanje zemljišč za nove gradnje. Poleg tega obstaja vprašanje obnove gospodarskih poslopij, predvsem hlevov, saj je v vasi še precej živine. Mnogi ljudje v vasi še živijo v hišah, za katere je bil že izdan ukaz za rušenje, to pa bodisi zaradi tega, ker bi sicer ne mogli nadaljevati s svojo kmetijsko dejavnostjo, bodisi zato, ker za številnejše družine ni bilo primernih montažnih zgradb.

Med zborovanjem je področni tajnik Gasparutti tudi obvestil interesente, da bo socialistična stranka v kratkem odprla v Čedadu center za tehnično pomoč, ki bo odprt v večernih urah in bo dajal vse informacije o zakonu ter pomagal ljudem pri izpolnjevanju formularjev in drugih postopkih.

SV. LENART

V ponedeljek, 29 avgusta pa je zborovanje o zakonu za popravilo hiš, o novih pripekkih za emigrante ter o splošnem razvoju videmske pokrajine organizirala uprava občine Sv. Lenart skupaj s tamkajšnjim kulturnim in podpornim krožkom. Poročili sta imela poslanec Santuz in deželni svetovalec Specogna.

Tudi onadva sta se zavzela za to, da bi čimveč ljudi izkoristilo pri popravilu hiš javno pot. Glede problema obnove je Specogna opozoril

na potrebno slogo med prebivalstvom, da se tako prepreči zapletljavi pri iskanju zemljišč za nove gradnje.

Tudi na zborovanju v Sv. Lenartu je prišla do izraza vrsta specifičnih problemov kraja, ki so jih sprožili številni prisotni prebivalci.

Zborovanje je bilo precej razgibano, kar je sicer razumljivo glede na kompleksnost vprašanj, ki se v tem trenutku postavljajo tako pred uprave kot pred zasebnike. Prav zaradi kompleksnosti tematike je občinska uprava sklenila, da bo v teh dneh organizirala še vrsto manjših zborovanj v posameznih vaseh občine.

KLODIČ

V soboto 3. septembra, pa je deželni svetovalec Romano Specogna orisal zakon št. 30 številnemu občinstvu, ki se je zbralo v gostilni «Mehorin» v Klodiču. Med občinstvom smo opazili tudi župana občine Grmek Boninija, podžupana iz Dreke Bergnacha in mnoge občinske svetovalce obeh občin.

Tudi v Klodiču je obširni in temeljiti razlagi zakona sledila živahna razprava s številnimi zanimivimi posegi. Predvsem je bila zanimiva premisa svetovaleca Specogne, ki je pojasnil, v kakšnem duhu in na osnovi katerih principov je deželni svet izglasoval ta zakon. Deželni svet se je držal načela, da je treba dati vsaki družini, ki je utrpela škodo, primerno bivališče, ne pa preprosto povrniti škodo, ki jo je vsak posestnik utrpel, ne glede na število prostora, ki jih ta ima v lasti.

Glede na taka gledišča je bilo mogoče razširiti na celotno Benečijo ugodnosti, ki jih predvideva zakon, tudi zato, ker je treba škodi, ki jo je v Benečiji povzročil potres, pristeti tudi vse nujne potrebe, ki so tu obstajale že prej.

L'assemblea dei cristiani sulla nostra minoranza

In occasione della pubblicazione degli Atti ufficiali dell'Assemblea dei cristiani riteniamo utile pubblicare il testo elaborato dal sottogruppo per i problemi della minoranza etnico-linguistica delle Valli del Natisone, Val Torre e Valle di Resia come contributo alla relazione finale.

Può costituire questo documento una base di dialogo per la comunità cristiana delle nostre Valli?

Per informazione segnaliamo che per le Valli del Natisone hanno collaborato alla redazione del documento Angelo Salvagno, Giorgio Banchig, Teresa Postregna, don Giovanni Ferro.

Prendiamo atto che si sta determinando nel nostro Friuli una nuova coscienza che, oltre il resto, sta cogliendo come centrale nel bilancio dei suoi drammi e delle sue prospettive il dato obiettivo di una consapevole dignità etnico-linguistica minoritaria ma viva.

Nel quadro di tale maturazione ci sentiamo costitutivamente protagonisti, noi che ci siamo sentiti minoranza nella minoranza; noi come etnia slovena e resiana, ulteriore ricchezza nella più vasta ricchezza della realtà friulana, chiediamo una mobilitazione di onesta riflessione e di analisi nel recupero di un passato nella prospettiva di un accrescimento che ci dia speranza per futuro.

1. Poniamo l'esigenza morale e politica di riconoscere l'esistenza della minoranza delle Valli del Natisone, Val Torre e Valle di Resia non come gravame mal tollerato ma come autentica ricchezza del patrimonio collettivo e popolare. Pensiamo che il problema della minoranza si misuri con la democrazia interna dello Stato e della Regione impegnandoli in una costante revisione dei propri modelli di convivenza e sviluppo in termini di autentica libertà e coscienza singola e collettiva. Le minoranze devono prendere maggior coscienza e ricchezza culturale e originalità nella diversità della loro identità.

2. Auspichiamo un superamento delle tensioni generate, soprattutto in certe aree (Val Natisone, Val Torre) da:

— fatti storici;
— posizione del problema in termini non univoci e non chiari;

— strumentalizzazioni da parti politiche.

3. Ci poniamo soprattutto in termini di futuro:

- con metodo di ricerca;
- atteggiamento creativo;
- attenzione agli attuali equilibri socio-economici;
- non si può risolvere il problema culturale senza proporre una seria — efficace azione che crei posti di lavoro in loco rifiutando il solo sviluppo dei poli industriali riconosciuti attualmente proponendo un intelligente decentramento di strutture produttive a livello locale;
- riconoscere l'importanza della minoranza nella cooperazione internazionale e nel superamento della contrapposizione tra i popoli;
- chiediamo inoltre l'impegno e la disponibilità della Chiesa friulana a contribuire alla promozione dell'incontro e della comprensione tra i popoli a cominciare dai gruppi etnici che compongono la Chiesa locale;
- creare i presupposti indispensabili per l'accesso ai contenuti folk-etnico-linguistici per il recupero e valorizzazione piena del nostro patrimonio nella prospettiva della continuità;
- Università: affermiamo l'esigenza che la nascente Università friulana diventi il luogo in cui tutte le ricchezze del Friuli inteso nella sua poliedrica essenza etnica, vengano valorizzate diventando elemento propulsore per costituire la base culturale dalla quale prenda l'avvio quella rinascita che è nell'animo di tutto un popolo.

Lipa

Ti lipa mi draga slovenski si dreu, vseh časov si zmaga, zato te bom peu.

Izbrana si bila iz davnih že let, kot varna si vila za beneški naš svijet.

Na sredi dvoriščah, ko mati stojiš, ob cerkvi zidiščah se zbrano daržiš.

Pod senco spriješaš starost in mladost, vse srčno obijemaš, norost in modrost.

Si priča pomenkov beneških otrok, slušalka vseh ženkov, kot budni porok.

So znane ti djela vseh naših ljudi, si zgodbe poštljela vseh naših vasi.

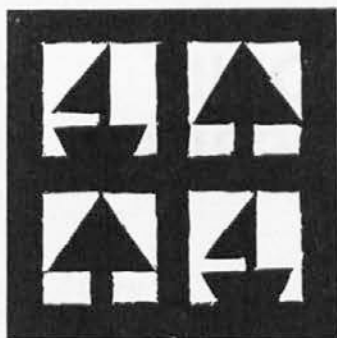
Ti vidla si razvoj številnih družin, zdaj gledaš razdor in hiš razvalin.

Si priča potresa in solznih oči, smrtnega plesa beneških vasi.

Ti lipa zdaj sama pokoncu stojiš, kot zbegana mama v obupu bediš.

Zamišljen te gledam in prosim nebo, da težkim zadevam nam miho naj bo!

Zdravko

MLADA BRIEZA BARČICA MOJA

Tudi letos je bilo na letovanju, ki ga je organiziral Studijski center Nediža, dosti beneških otrok, približno 120, ki so bili 10 dni v Tarbiju in 15 dni na Debelem rtiču pri Kopru.

Na morju je bilo okoli sto otrok.

Vse otroke so razdelili v manjše skupine, tako da otroci, ki so imeli približno ista leta ali pa so bili bratje in sestre in tako naprej, so se dobili v isti skupini.

Gledali so jih eden ali dva učitelja. Skupine, ki so se ustanovile na Mladi briezi, so se nadejale na Barčici moji, pa so bile razne spremembe:

SKUPINE NA MLADI BRIEZI:

TIČICE: Emanuela, Nadia, Daniela, Graziella.

MURJE: Patrizia, Isabella.

PUHJACI: Alessio, Vilma ta mala.

BUHÉ: Vilma ta velika, Nella.

ŠKRATI: Marina, Daniela, Tomaž.

JAZBACI: Luciana.

SAKU: Rosetta.

LESICE: Lucia.

MODRASI: Nino, Giancarlo.

SMRIEKE: Paolo, Živa, Rosina.

SKUPINE NA BARČICI MOJI:

TIČICE: Rosanna, Nadia.

PUHJACI: Vilma, Alessio.

BUHÉ: Vilma.

ŠKRATI: Marina, Daniela.

JAZBACI: Luciana, Laura.

SAKU' 1: Rosetta.

SAKU' 2: Alberto.

LESICE: Lucia.

MODRASACI: Gianni.

MODRASI: Nino.

SMRIEKE: Paolo.

Skupine so bile boljše na Barčici moji, kjer so imele po okoli 10 otrok.

Na Mladi briezi, če ne štejemo najmlajših, ki so spali v hotelu Bellavista, so vsi otroci jedli in spali v «Vili». Kosila, južne, malice in večerje je pripravljala prav priden in bardak kuhar

Claudio Moratti in njegove pridne in simpatične pomočnice. Ni manjkala pomoč tudi od zunaj: več ko eno roko, je treba reči, so dali tudi Pino, ki je speljal luč v «Vilo», v prikolice in v dobro poznan «Senik Night Club» in tako naprej, in tudi Aredio, Angelo in Fabio, ki so speljali vodo v «Vilo».

Vse te priprave so se vlekle več dni. Dosti otrok je spalo v sobah, ki so jih dali Tarbijani, drugi v «Vili» in še drugi v prikolicah. Vsak dan smo imeli eno uro muzike s potrpežljivim Ninom Špehonja in eno uro slovenščine z Živo Gruden, Jelko Morato, Eriko Kržišnik, Božo Krakar in Manco Škoberne.

Ni manjkala tudi ura telovadbe s Sergiom Osgnachom. Na morju pa so nas učili slovenščino Živa Gruden in Jelka Morato, telovadbo in plavanje pa Paolo Osgnach.

Na Debelem rtiču so vsi otroci spali in jedli v enem izmed paviljonov Rdečega Kriza Slovenije.

Na Barčici moji smo imeli dosti obiskov in pa še izlete v Postojno, Piran in Koper ter v druge bližnje kraje na Koprski obali. Vreme pa je bilo zelo ugodno in lepo. Vsi se bomo lepo spomnili na te lepe dneve, ki smo jih imeli.

Mi smo zadovoljni z našim programom, ker je vse lepo potekalo.

UREDILA SKUPINA SMRIEKE

Na izletu z ladjo, ki nas je peljala v Piran

TAKUO SMO GUORIL Z NO NUNO IZ TARBIIJA

No vičér smo šli tah niešnemu mo-
žu v Dolenj Tarbij an smo mu nesli
nieke bukva, kjer so ble napisane nie-
ke stare piesmi.

Mi smo ga poprašal, če pozna kako
od tistih piesmi. Nam je jau de ne,
ma de vie za no ženo iz Tarbija, de jih
vie puno. Drug dan smo šli cja h tisti
ženi an smo jo poprašal, če ona vie
tele piesmi, in ona nam je jala, de
jih vie.

Nam je jala, de ona se je rodila v
Dolenjem Tarbiju, ma de se je oženi-
la dol v Kodromac. Ima 63 liet. Nam je
pravla tud nieke štorje in jih je na
hitro poviedala, zak nie miela puno
caita, ker je miela za kopat krompir.

Ankrat je biu an gaspuod taz Buje.
On ni znau gauorit po sloviensko, ma
je pustu piet mašo po sloviensko. Ni-
so usi gaspuodi dielal takuo. Nam je
pravla potle, da je šla ankrat du Či-
dad. Je videla Niemce, da so hodil
pruot našim vasem s karormatom, biu

je 1. maj 1944. Niemci so ustavli dva
partigiana iz Gorice: an mož an na
žena. Nam je jala tud tista žena, da v
Gorici an v Trstu je bluo puno parti-
gianou. Tist gaspuod je riešu tista dva
partigiana an je tuole naredu, zak ti-
sta dva partigiana so hodil v njega
cierku.

Smo začel takuo gauorit od parti-
giane, kuo so se tukli gor po naših va-
seh. Ankrat adni partigiani so se skril
cja za Svetega Ivana, za cierku od
Doleniega Tarbija, an tuole je bluo
nevarno, zak niso vsi deržal za parti-
giane, an so bili lahko poviedal kajšne-
mu Niemcu, ki je biu potle zažgau vso
vas. Ma tuole ni ratalo.

Tista žena je bla zaries barka, nam
je zapiela puno piesmi, take, de mi jih
ne poznamo, an zatuo sida jih ne mor-
mo diet gor na giornalin.

Giorgio, Marco, Gianni
(Jazbaci)

Dva pogleda na prireditev «Pozdrav Mlade brieze»: na levi otroci in starši med dramskimi prizori, na desni večerni ples v seniku.

JAMA AN ŠTRIJE

An dan smo šli na sprehod v Posrednje, in naša učiteljica nas je peljala gledat jame. Blizu so ble dvie radovine (cascate), ki so ble puno velike, in kadar so se srečale, so naredle an potok, ki se je natočiu v sred jame.

Jame so ble tamnene, zak so ble čirkondane od drevi. Potem smo se varnili v vas za sniest malico. Adna nuna nam je poviedala pravico od štrij, ki so živiele tu tisti jami: «Niekšni kimeti so orali zemjo in pluoj (aratro) se je zmieri odpenju.

Štrija jim jala: «Zakaj ga na zvezata z belin trnon?» Kimeti so vzeli beli trn an so zvezali pluga, ki se ni vič odvezavu.

Potem nuna je šla an mi druž smo začel hodit na duom. V Sriednjem smo se ustavli in naša učiteljica nam je kupila gelate.

Kadar smo paršli v Tarbij, smo poviedal vsiema pravco od štrij in vsi so verval. Pravca je, de tiste štrije so imele

an biel mantel in so ble puno umazane; so imele tudi nuohte črne, zak se niso nikoli umivale in v lasmi so imele buhe.

Zunaj od jame so ble dvie štrije, ki so pometale vodo od tiste jame.

Walter in Mauro, skupina Buhe

V Dolenjem Tarbiju so otroke Mlade brieze pogosto obiskovali starši

INTERVISTA Z LUCIO DURJAVA

Ist san Lucia Duriava, san se rodila v Tarbiju v lietu 1952.

San bila puno po sviete an šele bon. Dielan v Inghilter za dno kompanjijo aereo. San šla cja za študiat v lietu 1970 an san začela dielat tri lieta potle. San dielala za hostess sedan liet, moja placja je bila buj draga ku za vasnjana. V prven cajtu se niesan mogla navast tisto špraho, potle za an par miescu san vse zastopila.

Nisan oženjena, dielo mi na pusti, zatuo k tele dielo ga more runat adan, de nie oženjen, al pa divorzian, ma mi je dobro všeč, zak ima puno esperience, ma po dno kri mi nie všeč, zak ratavajo puno inčidentu.

Se zmislin, ankrat dva motorja od aerea so se bli vederbal, takuo san muorla skočnit von s salvagentan an san aterala fajno.

Judje so me gledal zadost dobro an ist san fajno živiela ta par njih.

Takuo dielan an šparan sude, zak an dan cjen kupit adan apartament an živiet tle v Friulne, ma mest, ki mi je buj všeč, je Kalifornia.

San dobro sodisfana za telo esperience, za dielo, za judi, ki srecjan po svietu, an zak morem puno viagiat.

Skupina «Lesice»

GARIUP MARIA GRAZIA
TRUSGNACH LUCIA
RUCLI ANTONELLA

Na Debelem rtiču so se otroci Barčice moje srečali z nekaterimi tamkajšnjimi šolami: na levi obisk naših otrok na italijanski šoli v Kopru, na desni pa otroci ljubljanske šole, ki so nas obiskali na Debelem rtiču.

VISITA ALLA SCUOLA ITALIANA DI CAPODISTRIA

Martedì 6 settembre abbiamo visitato la Scuola italiana di Capodistria/Koper. Siamo stati accolti con molto calore dai ragazzi, dagli insegnanti e soprattutto dal direttore, il quale ci ha parlato della vita degli italiani in Jugoslavia.

Egli ha spiegato come l'Italia abbia commesso un grave errore politico nel richiamare dalla zona B i connazionali in Patria, riempiendo i campi profughi.

Ci ha esposto anche la situazione delle altre comunità nazionali in Jugoslavia ed ha detto che il governo ha sempre cercato di tutelare e fare in modo che la gente non perda i propri costumi e la propria cultura.

Ha detto che non si può costringere un popolo a parlare, comportarsi e pensare come fa la maggioranza.

C'è bisogno di scuole dove ognuno possa studiare ed imparare la lingua dei genitori e degli avi. In Istria ci sono scuole e circoli italiani, negli uffici si parla anche l'italiano, le vie, i cartelli stradali, gli avvisi e le insegne sono anche in italiano, cioè bilingui.

Ricordando il trattato di Osimo, il direttore ci ha augurato che in un fu-

turo non troppo lontano possiamo ottenere anche noi tutti questi diritti.

Dopo di ciò ci è stata offerta una merenda e siamo andati per gruppi nelle aule, dove abbiamo ascoltato la lezione di sloveno (obbligatorio nelle scuole italiane come è obbligatorio l'italiano in quelle slovene), tecnica e fisica.

Noi abbiamo fatto una discussione nella VII classe.

Obisk na Debelem rtiču ene ljubljanske šole

Včera zjutra smo videli na plaži in v vodi puno novih judi. Debelo smo jih gledal, zak so se vijal na naše kraje. Popudan, okoli treh, smo šli vsi dol blizu morja. Lepo so nas pozdravili an so začeli njih program z narodnimi in modernimi plesi.

Zlo lepo je bluo videti: so šli naprej s telovadnimi in akrobatskimi vajami. Med eno točko in drugo so nas otroci ljubljanske šole seznanili z delovanjem Rdečega križa.

Končal so s plesam «Ljubljanski nogomet». Mi pa se niesmo spotili glih ku oni, ampak za pokazat našo prijateljstvo smo jim zapeli nekaj pesmi, ki smo se jih tle naučili. Na koncu Fabio, Andrea in Daniele so zagodli naše beneške pesmi, tako de vse se je končalo s plesam in v morju!

Redatto dal gruppo Smrieke

JUNAC OD DOLENJEGA TARBIIJA

An dan gu Dolenjim Tarbiju smo sli go na voz, ki ga je vlieku junac. Gospodar od junca se je klicu Bepo. Malomanj vsak dan smo šli z juncam po darva al pa po senuo an smo pomagat nabasat go na voz. Tel junac je meu koluor arjav. Je puno bugu an nie zabu. Je vesok an mocjan.

Ki krat Bepo nas je pustu pejat junca mene an mojega parjatelja. An malomanj vsak dan smo ga vozil. Kar je parpeju an krat darvi al pa senuo, Bepo al

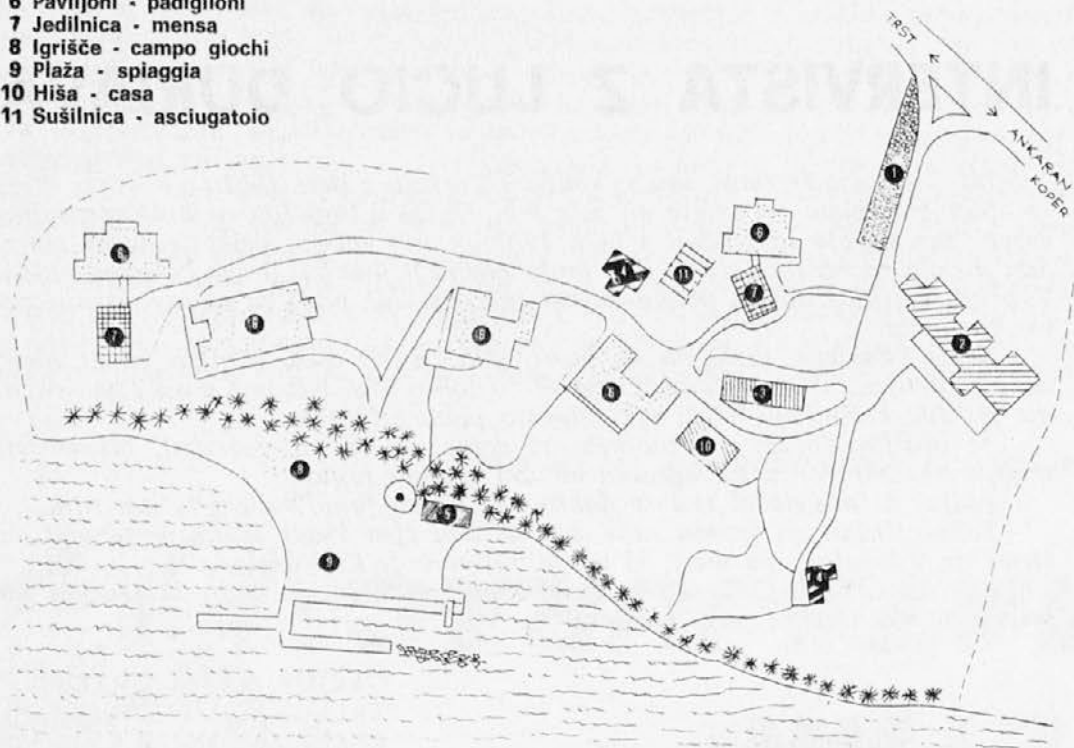
pa jest smo ga pejal du štaló počivat an smo mu dal za jest an za pit. Kar so ga muhe pičle, on se je ujezu an je začeu cabat.

Tel junac je pezu nih osam kuintalu an je vaju okuole an milijon pasan. An smo se zabaval oku njega. Kar Bepo je muoru iti kam, če je prašu, če gremo za njim, medruz smo hodil za njim za mu pomagat.

ROSARIO in LUCIANO
Skupina «MODRAS»

DEBELI RTIČ

- 1 Parkirni prostor - parcheggio
- 2 Bar
- 3 Kuhinja - cucina
- 4 Stanovanja za osebje - appartamenti per il personale
- 5 Kopališki objekti - costruzioni in spiaggia
- 6 Paviljoni - padiglioni
- 7 Jedilnica - mensa
- 8 Igrišče - campo giochi
- 9 Plaža - spiaggia
- 10 Hiša - casa
- 11 Sušilnica - asciugatoio

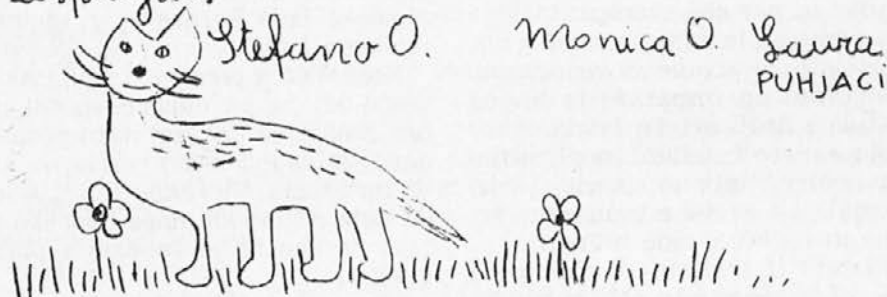

IL GATTINO

Un giorno Laura ha trovato un piccolo gattino impigliato nel cespuglio di rosmarino dietro la colonia. Era tutto bianco e aveva gli occhi chiusi ed era molto simpatico.

Lo abbiamo messo nel prato, una gatta è venuta a vederlo e poi è scappata subito. Abbiamo giocato con lui e poi l'abbiamo messo dove l'avevamo trovato.

Ma un bambino l'ha trovato e l'ha ucciso. L'hanno buttato nel mare. Non si muoveva e l'hanno buttato in un cespuglio.

Velika šfida na Debelem rtiču

Včeraž medruz otroci smo naredli partito di calcio pruot našim asistentam.

Skvadre so bile takuo narete:

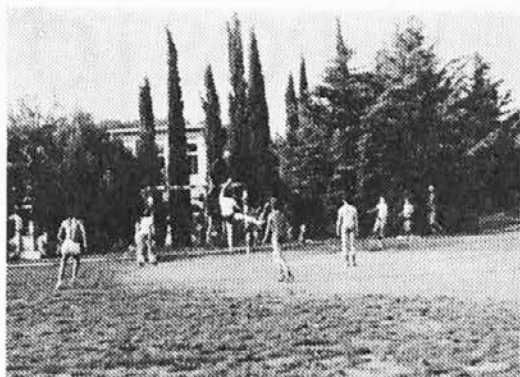
OTROCI: Ezio, Roberto, Maurizio, Marino, Robi, Ivo, Adriano.

VELIKI: Fabio, Paolo, Beppino, Gianni, Borut, Nino, Andrea.

Je bila adna liepa partita, te parvi, ki so šenjal, so bili asistent, ki je šenju Andrea; potle nie pasalo pet minut, ki Andrea je šenju nazaj, potle smo šenjal medruz, tist, ki je šenju, je biu Marino.

Parvi tempo je finiu 4 - 2.

Te drug tempo medruz otroci tu deset minut smo šenjal naš te treč goal, je šenju Maurizio.

Alora partita je začela bit no malo nervozasta, vsi medruz smo bili nervozasti.

Tu te zadnji minut medruz otroci smo šenjal, je šenju naš portier Ezio. Medruz smo bili veseli, zaki smo dosegli paregio. Subit potle partita je finila, an vsi medruz smo bili veseli.

Skupina Modrasaci

LOV NA ZAKLAD

Včera, 8. septembra, Andrea an Nino so organizal «Lov na zaklad». Vse skupine od Barčice moje so muorale gledat zaklad. Vsaka skupina je imiela njega koluor, moja je imiela koluor arjav. Za ušafat zaklad se je muorlo parvo ušafat nieke freče an barčice, blizu vsaki barčici je biu niek biljet. Se je muorlo ušafat deset biljetu an gor na tistih biljetih je bla napisana na pravca. Tolo pravco se jo je muorlo traudčit po italijansko an vsaki krat, ki smo falil, smo se ustavil 3 minute.

Kar smo traudčil pravco, smo jo nesli duh giuriji, an dol so nam dal mapo. Zaklad ga nie ušafala naša skupina, ma skupina od Lesic. Snuojka smo vsi jedli an pili zaklad.

Tala je pravca od ne čičice an nega puobča, ki so živieli veseli gor na lepah dolinah od Benečije. Njih hiša nie bla liepa ku tiste od miesta, ampak je imela dan hlieu s kravam an z adnim iuncam, kakošnjak an zajce in je bila tud na uca. Njih starši so bli dugo cajta v Belgiji an oča je ušafu silikozi, kar je dielu v mini. An dan Albino an Marica, takuo so se klicali teli naši prijatelji, grede ki so se vračal damou od hosti, kjer so pobirali darva an kostanj, so ušafal škrata Bepa, ki jin je jau: «Je deveta, otroc, je ura iti spat».

Oni pa so se posmejali in utekli damou za speč kostanj.

Zvičer je bluo veliko veselje, vsi so jedli kostanj an pil vino. Fabio je godu fisarmoniko an vsi so plesali oku ognja, ki je biu zakurjen pred hišo. Na sred praznika na an žlah se je zgodila na rieč prečudna: od hlieva so paršli uon krava an junac, grede ki so plesal no polko, an od kakošnjaka vse žvine so začele piet v zboru

no piesmo, ki je pravla takuo:

Kuo je lepou živet tle,
tralalero tralala
zdol življenje od miesta
tralalero tralala
W W svoboda!

Škrat Bep, ki je vidu vse od te nargujšega dreva od hosti, usmiljen od kar je vidu, je pomislu šenkat tistin juden, ki vse žvine so jin tiel radi an ki so živiel takuo slavo, bogatije od štrije Lucje, ki za puno liet je lepou daržu po kraj.

Takuo se je parkazu pred hišo an je jau: «Dragi judje, zavoj vas moje sarce se je napunilo veselja za te parvi krat tu mojin življenju an za vas plačat van porčen, de na Debelin rtiču v občini Koperja je skrit an velik zaklad, an mapa se ušafa tu niekim staklam na sred morja.

Edo Drecogna
Skupina «Modras»

V POSTOJNSKI JAMI

Donas smo šli gledat no groto, ke ima ime Postojna. Parvo smo šli s treninam, potle pa smo hodil dva kilometra.

Trenini so letal, kar smo paršli tu nieko salo, trenin se je ustavu an potle dva kilometra smo šli peš.

Niek mož nas je guidù, je blu lepuo iti, medruz smo nardil šest kilometru, ma so bli buj za narest.

Potle smo paršli tu drugo salo, ke se je klicala grota ud špagetu. Potle smo šli gor na adan muost, ke se je klicu ruski muost. So ble stalatiti an stalagmiti; stalatiti so tisti kamani, ke pridejo na dol fin gor, an stalagmiti pa tisti, ke pridejo na gor fin dol. So ble strašnuo lepe, potle smo vidli nieke žvine, ke se kličejo protei, smo pregledal vse jame an potle smo paršli tu

drugo salo, ke so predajal panine an bibite, potle smo šli nazaj na trenin, je leteu an smo vidli puno jam, potle nazaj se je ustavu an smo šli uon.

Smo vizital tolo groto no uro an pu, potle smo šli uon an smo partil.

SUSI, skupina SAKU

IZLET V PIRAN

Danes smo šli z ladjo v Piran. Ob desetih in pol smo prišli v Piran. Moja skupina in jaz smo šli v gostilno pit pivo. Potem smo šli gledat akvarij. Smo videli dosti vrst rib in dve želvi. Potem smo kupili sladoled. Ob enajsti uri nas je ladja pripeljala na Debeli rtič. Morje je bilo malo razgibano in bilo je sonce.

EDO

Skupina «MODRAS»

KOPANJE V MORJU

Smo v koncu od naših počitnic na mourju: sada vam povemo, kuo smo jih pasal.

Te parvi dan, kar smo paršli na Debeli rtič, potle ki smo sniedli, smo šli subit na muorje an smo začel plavat. Tist cajt so padale kajšne kapje daža. Potle daž je biu nimar guorš, de smo muorli iti gor v kolonjo. Od družega dne za druge dva dneva ura je bla le taka. Vsak dan od danajste do pudne vsi otroc od Barčice moje smo se ušafal dol na muorji za plavat, ob štierih glih takuo. Priet an potle od plavanja puobi od naše skupine so lovil ribe an rake an se vozil s kanotan. Takuo smo pasal tele dnuove od naših počitnic na muorji veseli an kontenti.

Giovanna - Patrizia - Luisa - Anna

Na sprehodu skozi Postojnsko jamo

ODPRTI NOVI PROSTORI KOČE NA MATAJURJU

V prisotnosti velikega števila ljudi so v nedeljo, 4. septembra, odprli javnosti nove prostore povečane planinske koče na Matajurju. Otvoritev novih prostorov je sovpadla s tradicionalnim praznikom planincev (Festa della montagna), udeležili pa so se je tudi mnogi predstavniki oblasti s predsednikom deželne odbora Comellijem na čelu.

Praznik se je pričel s peto mašo (pel je pevski zbor od Sv. Lenarta), ki jo je daroval pomožni škof mons. Emilio Pizzoni. Med pridigo je mons. Pizzoni opozoril prisotne, kako lahko prav v gorah najbolj občudujemo božje delo, zato je planinski praznik gotovo praznik veselja. Toda gore so tudi kraj, kjer se pripadniki različnih narodov srečujejo kot prijatelji in bratje, kar velja še posebej za Matajur, ki je naravnost poklican k opravljanju te specifične funkcije.

Po maši je spregovoril predsednik Alpističnega kluba CAI iz Cedadu advokat Giovanni Pelizzo. Zahvalil se je prisotnim za udeležbo, prikazal opravljena dela za boljše delovanje koče ter tudi sam žeželel, da bi koča prispevala k miru in bratstvu med narodi. Za njim se je vsem, ki so pomagali pri delih, zahvalil sovođenjski župan Peter Zuanella, ki je poudaril pomen turizma za razvoj občine ter zatrdil, da bodo v občini turiste prijateljsko sprejeli.

Pobude za nadaljnji razvoj turizma na Matajurju je orisal predsednik Nadiške gorske skupnosti Pio Macorig, ki je uvodoma pozdravil vse prisotne in goste iz Slovenije še posebej, saj je gora Matajur tudi njihova.

Uradni govor pa je imel predsednik deželnega odbora Comelli. Tudi on je v svojem pozdravu omenil goste iz Slovenije. Govoril je nato o problemih gorskih področij, o ukrepih, ki so potrebni, da bodo ljudje ostali v gorah. Samo kmetijstvo za to ni dovolj, je dejal Comelli, zato skušamo uresničiti druge strukture v dolini. Mislimo, da bomo na tak način lahko rešili problem, čeprav so drugi misli-

li, da se to ne da. V okviru vsestranske gospodarske akcije pa ima svojo vlogo in svoj pomen tudi turizem.

Omenil je nato težko zgodovinsko pot Benečije in vse Furlanije, zemlje, ki je v stoletjih spoznala le pomankanje, vojno, emigracijo in v zadnjem času še potres. Tudi v teh dneh so se nad Furlanijo nabrali temni oblaki, je dejal Comelli in se tako spomnil škandala, ki je v zadnjem času izbruhnil v zvezi z obnovo v nekaterih krajih. Te oblake je treba razpršiti, sodna preskava mora ugotoviti upravičenost obtožb in razpršiti dvome o vseh tistih, ki so se nesebično žrtvovali in pomagali prizadetemu prebivalstvu za ponovni dvig Furlanije.

Ob tem se je Comelli spomnil mednarodne pomoči, ki je prišla Furlaniji, ter še posebej pomoči iz Slovenije, glede katere je posebno poudaril strokovno tehnično pomoč.

Spregovoril je nato o novem zakonu za popravila hiš ter o prispevku Evropske gospodarske skupnosti za vodovod v Nadiških dolinah. V svojem govoru je tudi omenil pravico vseh ljudi, da se prosto izražajo.

Ko beležimo uspeh praznika in dobre misli, ki so jih izrekli govorniki, ne moremo mimo tega, da bi ponovno opozorili na nekatera naša stališča. Nismo proti razvoju turizma, nasprotno, želimo, da bi se turizem kot vse druge gospodarske panoge pri nas kar najbolje razvil. Vendar želimo poudariti, da ta turizem ne bi smel biti zgolj usluga za meščana, ampak predvsem gospodarska dejavnost in vir zaslužka za domačine. Nočemo torej turizma, ki zemljo pušča, temveč turizem, ki ozemlje spoštuje in se pozitivno vključuje v njegov razvoj. V ta razvoj pa nujno spada pospeševanje drugih gospodarskih dejavnosti in prav glede tega se nam zdi, da ostaja neko nesorazmerje med tem, kar oblasti vlagajo v turizem, in med tem, kar vlagajo v druge gospodarske dejavnosti. To nesorazmerje pa nas sili k misli, da so še vedno moč-

ne tiste sile, ki vidijo bodočnost naših krajev v funkciji meščana in prebivalca iz doline, ne pa v funkciji tistih, ki v teh krajih živijo sto let in ki so s svojim delom te kraje uredili in olepšali.

Prav zato ne bi želeli, da bi se kakorkoli ustvarjale nepotrebne iluzije ob navajanju sredstev, ki so bila vložena v razvoj turizma v Nadiških dolinah. Samo investicije, ki odpirajo nova delovna mesta, lahko namreč objektivno ocenimo kot take, zato si dovoljujemo postaviti vprašanje: koliko delovnih mest so ali bodo ustvarile investicije na Matajurju?

Mladi slikarski mojstri pri delu

KANALSKA DOLINA

Slovani, Romani, Germani
z ljubljanskim nadškofom
na Višarjih

Dne 27. avgusta so, kakor vedno, Slovani, Romani in Germani počastili Marijo na Višarjih. Letos se je te priložnosti udeležil tudi zlatomašnik ljubljanski nadškof dr. Jože Pogačnik, katerega so vsi prisotni prisrčno sprejeli in pozdravili v treh jezikih: v slovenskem, italijanskem in nemškem. Nadškofa je pozdravil tudi domači župnik Černet iz Žabnic (Camporosso).

Ta romarska cerkev, ki je stara 600 let, je bila tistega dne nabito polna. Ob sklepu pa je nadškof poslal videmskemu nadškofu Alfredu Battistiju sledečo brzojavko: »Z Višarji, kjer Marijo z isto ljubeznijo častijo Slovenci, Furlani, Italijani in Nemci, Vam pošiljajo prisrčne pozdrave ljubljanski nadškof in ob njem zbrani duhovniki.

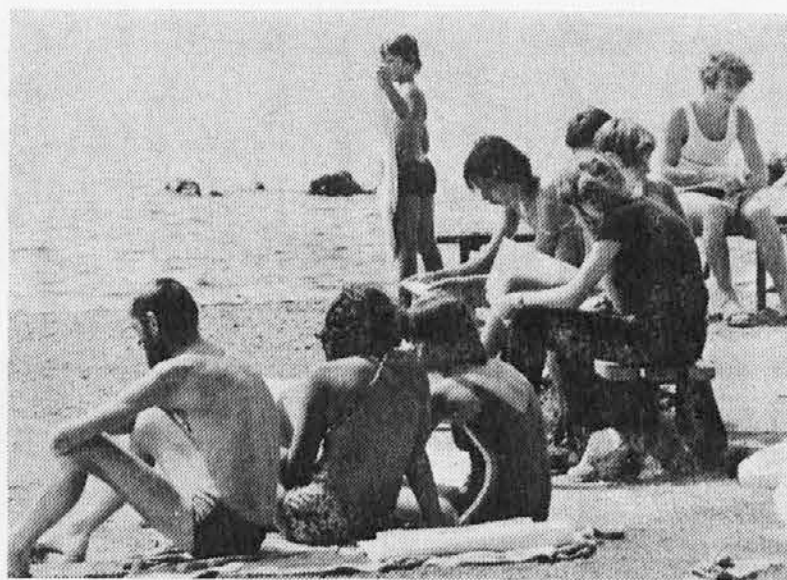
TIPANA

V Krnahti dogradili hišo
za stare ljudi

V Krnahti, eni najbolj od potresov poškodovani vasi tipanskega komunja, so te dni prišli do kritja hišne strehe, ki so jo zgradili za stare in onemogle ljudi. »Fogolar« iz mesta Perth v Avstraliji je namreč daroval ves gradbeni material, za opremo osmih miniapartamentov pa si prizadevajo skupina Cb iz Poadžja, komun Monasterio Bormida in župnija iz Mereto di Capito. Delo so opravljali ob sobotah številni prostovoljci.

Zahvala za realizacijo te hiše pa gre tudi provincialnemu odborniku Anselmu Listuzziu, ki je takoj po prvem potresu obiskal poškodovane vasi in seveda tudi ustanovi »Friuli nel mondo« v Perth.

S.M.

Branje in študij pri morju

Conclusi con successo i soggiorni per ragazzi

Quest'anno per la quarta volta i ragazzi della Benecia si sono ritrovati a Tribil inferiore al soggiorno culturale Mlada brieza per lavorare, giocare e divertirsi insieme e per trasferirsi, per la prima volta, a Debeli rtič, località balneare della Jugoslavia presso Capodistria, dove continuare le attività intraprese a Tribil, che riguardavano le lezioni di sloveno, svolte da quattro insegnanti di Ljubljana, canto e musica impartiti da Nino Specogna, ricerca d'am-

biente, attività espressive e teatro, dirette dagli insegnanti e da Aldo Clodig per la recitazione. I bambini in tutto a Tribil erano 116, coadiuvati da una ventina di insegnanti, mentre a Debeli rtič erano 104, coadiuvati da sedici insegnanti. Tutto il lavoro svolto si è concretizzato nel giornalino che non è stato altro che il resoconto delle esperienze dei ragazzi arricchite dagli incontri con la gente, con alcune scuole italiane e slovene dell'Istria e dalle escursioni

che hanno dato al ragazzo una visione più cosciente della propria realtà e più ampia per le nuove realtà in cui è venuto a trovarsi. Il programma ricreativo è stato intensificato al mare anche per il bel tempo: parte della giornata veniva impegnata con bagni, giochi ed escursioni di gruppo nelle località più o meno vicine al villaggio estivo che ospitava i ragazzi, con due gite organizzate alle grotte di Postumia e, in barca, a Pirano.

L'esperienza, che si è prolungata per quasi un mese, ha presentato certamente delle difficoltà, ma — stando al giudizio dei bambini, dei genitori e degli insegnanti — può considerarsi positiva, perché ha permesso ai bambini di trovarsi insieme, di scambiarsi le proprie impressioni, idee e conoscenze, di parlare tra di loro senza remore in dialetto sloveno che parlano abitualmente nelle famiglie e anche perché la loro salute ne ha tratto giovamento, e infine perché in una zona come la nostra, dove l'assistenza culturale ai bambini è alquanto limitata, si è riusciti a creare una struttura che pur non completa offre ai giovani e alle famiglie una possibilità di lavorare, di trovarsi insieme e di realizzare la propria cultura, il proprio mondo sentendosi fieri di dare il proprio contributo allo sviluppo della società.

B. CRISSETIG

PIŠE PETAR MATAJURAC

III. Famoštri in druge zgodbe v Sv. Lenartu

Gospuod famoštar je začel mašavat ku po navad. Po branju Sv. Evangelija, je stopu na prižnico in začel komentat Sv. Evangelij. Nič posebnega. Pridga je bla podobna od nedelje iz prejšnjega leta. Može so že mislili, da so jih imele žene za norca, ko je potegnu iz gašje debelo brieskvo in jo poluozu pred se na prižnico. V cirkvi je zavladala napetost, veliko pričakovanje.

»Sada, dragi kristjani, ko ste poslušali božjo besedo in pridgo o Sv. Evangeliju, bi vam rad povedal še nieki, kar mi posebno stoji par sarcul!« je jau gospuod famoštar in nadaljeval: »Lepuo viem, da ste večina dobri ljudje, pošteni in Bogaboječi kristjani, a viem tudi, da živijo med vami nekateri lumpje, ki so za vse vas nevarni kot pleveu, kot junka za zdravo žito.« Ko je tuo govoril, je enkrat gledu po ljudeh, enkrat v debelo brieskvo pred sabo.

»Ti Barabi — je vzdignu glas — se ne bojijo ne Boga ne hudiča, še manj pa mene, namiestnika božjega.

Kar so se upal napraviti tole nuoč, bo velik špot in sramota za celo faro.

Vi ste vsi videli lepe brieskve v mojem vartu — je

nadaljeval z jokavim glasom in debele suze so mu šle po licu — »Nu, nocoj so mi jih lumpje ukradli. Pustili so mi samuo adno, tole, ki jo vidite pred mano.« Vzeu jo je u roke, in jo pokazu ljudem, da bi jo lieuš videli.

»Ne mislite pa, da ne viem, kduo mi jih je ukradu, manjku za adnega viem in je imeu kuražo prit donas v cirkku. Ist ga videm, uganite se proč z glavam, da mu varžem zadnjo brieskvo v glavo.« je zarju famoštar, vzdignu roko z brieskvi in namieru, da jo varže. Tedaj se je na sred cirkve vzdignu iz klopi mladenič in hitro uteku čez vrata.

Al ga vidite, kduo je, al ga vidite, lumpa, ki ima preduge roke!« je arju za njim famoštar. S tako kuštjo je odkru tatu. Od tistega dne je še buj zrasu v fari prestiž gospuoda nunca.

»Ja, gospuodam mašnikam ne moreš nič skrit. Vse vedo in vse znajo!« so komentirali ljudje.

Da vas ne bom pustiu z grenko slino v ustih, vam bom povedal še adno masno, ki se je zgodila že puno liet nazaj le v Sv. Lenartu.

Bližu se je Božič. Vsi so se parpravjuvali, da ga bojo

lepuo praznoval, da bojo lepuo pili in jedli. Vsi so veselo čakali novega Božiča, le Jakob in Šiman sta se kiselu, kumarno daržala, ker jih je čakala tudi za Sveto noč in za Sveti dan stara mizerja. Srečjala sta se v Bizjakovem seniku, nad vasjo in poslušala žene par korite, kuo so se pogovarjale.

»Kaj boš skuhala dobrega za Sveto noč, ti Marička?«

»Ubijem dva debela petelina. Mislim, da bo zadost!«

»Pa ti, Vanca?«

»Ist bom skuhala štrukje, ku po navad!«

»Pa ti Terezija, kaj boš skuhala dobrega?«

»Bom zaklala debelo guso (očjo) in jo spekla s krompirjem.«

Jakobu in Šimonu so tekle sline.

»Kaj boma pa ist an ti?« je povprašu Jakob Šimona.

»Krompir v olubji z olupjenim krompirjem!« odgovori Šimon.

»Bi se lahko kaj buojšega,« navarže Jakob.

»Viem za lepuo telè, ki bi se ga lahko ukradlo.

»Ist viem pa za an žaki oriehu, ki bi se jih lahko zmaknilo.

(Nadaljevanje prihodnjič)

SPENDERE O SPANDERE

Prendiamo lo spunto dalla incerta notizia che la direzione della Comunità montana ha approvato programmi di investimento nel campo del turismo per circa tre miliardi e mezzo di lire. Ora una parte di questa cifra enorme, circa cinquecento milioni di lire, andrà pure a vantaggio di altri settori e precisamente della difficile viabilità di alcuni comuni.

Rimane il resto, tre miliardi, che è una bella somma.

Oggi in Italia si può creare un posto di lavoro con un investimento che oscilla tra i trenta e i cinquanta milioni di lire. Questo significa che se si investissero tre miliardi per creare dei posti di lavoro si potrebbero ottenere da sessanta a cento posti di lavoro.

Un numero enorme per l'aria che tira nella Slavia.

Sappiamo bene che questi fondi sono stati concessi dalla regione per questo set-

tore specifico e che quindi non potevano essere diversamente utilizzati.

Però se la regione, e con essa i nostri amministratori, trova questa mole di finanziamenti per il turismo, non comprendiamo come non ne trovi almeno una quantità uguale per risolvere il nostro problema.

Staremo a vedere, anche se la storia non induce certo all'ottimismo.

Un'unica cosa vorremmo che non accadesse: che qualche nostro «saggio» amministratore venga a propinarci che la regione ha investito nella Slavia «ben» tre miliardi e mezzo in un anno.

Quanta ragione ha quel contadino che diceva «noi gli abbiamo piantato le mele, ora è giusto che gli facciano delle belle strade perché possano venire tranquillamente a rubarcele?»

S.M.

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

GRMEK

Naši jagri

V sriedo, 14. septembra, so grmiški jagri prinesli damu kar tri sarnjake. Ustrelili so jih Dreszack Bruno, Qualizza Giuseppe in Qualizza Guido s sodelovanjem vse skupine, ki je sestavljena še od drugih šest članov. Zvečer so se zbrali vsi skupaj v Klodiču, kjer so veselo praznovali ob dobrem kozarcu vina.

Moramo tudi povjedat, da prejšnjo nedeljo so tudi oni kot dreški jagri ubili še enega sarnjaka, ki ga je ustrelil Vogrig Renzo iz Gorenjega Grmeka.

PODLAK

V pandiejak, 12. septembra, je Fiorinda Zufferli poročena Bolzicco — Funkjova po domače — porodila v čedajskem špitalu prulepo čičico, ki so ji dali ime Katja.

Tatu Ginu in mami Fiorindi čestitamo.

HOSTNE

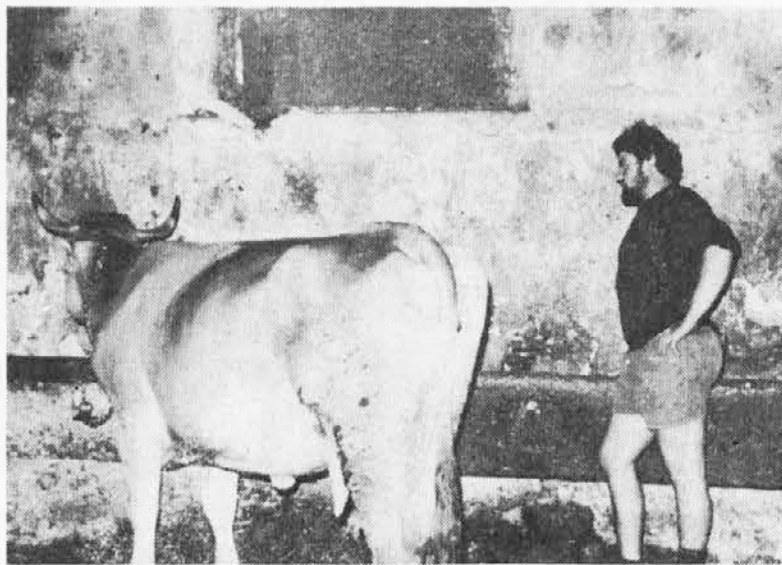
V četrtek, 1. septembra, se je rodila v čedajskem špitalu Mara Floreancig. Tata

je Gianni-Kokocu iz Hostnega, predsednik pevskega zbora Rečan in podpredsednik kulturnega društva Ivan Trinko, mama pa Marija Trusgnach-Cekova iz Malega Grmeka, tudi ona članica pevskega zbora Rečan.

Mala Mara in mama Marija so v narbuojšem stanju. Mali Mari želijo puno sreče, zdravja in veselja kulturnega društva Benečije, Beneško gledališče in pevski zbor Rečan.

DOLENJE BARDO

V četrtek, 15. septembra, je umaru na Dolenjem Bardu Ernesto Marinig-Ueku po domače. Imeu je samuo 52 let. Pogreb je biu na Liesah v petak, 16. septembra.

Od štirih krav se je pred strelo rešila samo ena, druge tri je ubilo

ŠPETER

SARZENTA

Veliko škodo je nardila striela, ki je padla tele dni v Sarzenti na hišo in na štalo Pietra Laurenciga. Striela je šla okuole in okuole po hiš an je vse vederbala, kar je bluo notar, potle pa je šla tu štalo an je ubila tri krave. Še bruozar, da se takuo močna striela ni taknila obednega od družine, ki je zadost oškodovana, saj je zgubila veliko blaga an živine. Samuo krave so ble vriedne vič ku dva milijona,

če pa pogledamo še vse drugo blaguo (mobiljo, televizor in vse tisto, kar se nuca tu hiš) in škodo, ki jo je striela nardila sami hiši, mormo zastopit, kajšna velika nesreča je doletela tolo družino.

AZLA

V soboto, 27. avgusta, sta se poročila v cerkvi Sv. Miklavža Andreina Chiabai iz Vodopivca in Jussig Paolo iz Azle. Novičam želimo, da bi se dobro zastopila in živela srečno an veselo.

SV. LENART

Lep koncert so imeli v soboto, 17. septembra, v prostorih našega krožka. Domači zbor je skupaj s kulturnim krožkom in z občinsko upravo povabil dva avstrijska pevska zbora (Mgv Reicherdorf ter Lindwurm quintett) iz Celovca ter pevski zbor CAI iz Čedad.

Zadnji zbor je pel predvsem furlanske ljudske pesmi, medtem ko sta zbor in kvintet iz Celovca izvajala predvsem avstrijske, pa tudi ogrske pesmi.

Zanimiv program je privabil v padutansko dvorano veliko ljudi, ki so z zanimanjem in zbrano sledili koncertu.

SREDNJE

DOL. TARBII

V nedeljo, 10. luja, sta se poročila v Cesate blizu Milana Antonietta Berto in Claudio Duriavig iz Dolenjega Tarbija. Antonietta je iz Roviga, ampak je stanovala v Cesate. Po poroki sta se noviča preselila v Dolenji Tarbij. Prijatelji in kulturno društvo Rečan jima čestitajo.

SOVODNJE

STARMICA

Dne 31. avgusta je skoraj nenadoma zmanjkal v svoji hiši v Starmici Giuseppe Golles, po domače «Čekov», rojen 23. marca 1921. Naslednji dan je bil pokopan v starmiškem britofe, njega pogreb je spremljalo veliko ljudi. Njega otrokom, ženi in drugi zlahti izrekamo naše sožalje.

DREKA

Oparla se je jaga

Skoraj vsako leto skupina dreških jagru na parvi dan jage ima posebno srečo. Ljetos je že četrto leto zaporedoma, ki njih direktor Renzo Gus iz Zavarta ustrelil sarnjaka. Srečno skupino sestavljajo tudi predsednik Jurman Gianni in člani Trusgnach Remo, Bergnach Mario in Tomasetig Giuseppe.

Dreškim jagram voščimo, da bi vsako leto takuo srečno nadaljevali.

ŠTOBLANK

V soboto, 10. septembra, sta se pri Sv. Štoblanku poročila Michele Qualizza iz Srednjega in Graziella Tomasetig iz Debenjega (Dreka). On ima 29 let, ona pa 19. Michelu, ki je dolgo let član kulturnega društva Rečan, in njegovi mladi ženi čestitamo in jima želimo vso srečo v življenju.

REZIJA

V Liščacah zgradili cerkvico

Že na dan «Šmarne miše» (15. avgusta) je bilo v Liščacah veliko slavlje, saj je to za Rezijane največji praznik v letu; letos pa je bil med njimi še nadškof iz Bologne mons. Antonio Poma, ker je posvetil novo cerkvico v zaselku Liščaca.

Uradna otvoritvena cerimonija pa se je vršila zadnjo nedeljo avgusta in je v njej bral prvo sv. mašo g. Pagnutti, župnik, ki je 15 let pastiral v Ravanci in je sedaj župnik v Manzanu.

V Liščacah niso imeli nikoli cerkve in zato so verniki hodili v cerkev v Ravanco ali pa v Bilo (S. Giorgio); zato se bo prav gotovo kdo vprašal, kako so sedaj prišli do lastne cerkve, ko vsa dolina čuti še toliko potreb, ker so jo poškodovali lanske potresi.

Z dobro voljo pa se lahko

marsikaj doseže: župnija iz Bologne, ki je zbrala toliko denarja, da je postavila 40 enostanovanjskih hiš, ker se je pobratila z Rezijo, je z ostanki gradbenega materiala zgradila tudi leseno cerkvico v Liščacah. V njej sta se slavili že dve poroki. Prva se je poročila gdč. Govoni, hčerka geometra, ki je izdelal načrt.

BARDO

Krvodajalci iz Tavernelle popravili šolo v Zavrhu

Pred kratkim je skupina krvodajalcev iz Tavernelle v provinci Vicenza obiskala Bardo in se tudi ustavila nekaj časa, da so popravili od potresa poškodovano osnovno šolo v Zavrhu. Krvodajalci iz komununa Bardo so se namreč pobratili z onimi iz Tavernelle in se večkrat tudi obiskujejo in eden drugemu pomagajo.

SUBID

Tudi pri nas smo imeli sestanek, na katerem smo se pogovorili o obnovi naše vasi. Sestanek je v soboto, 17. septembra, organizirala komunistična partija, prišel pa je k nam poslanec Mario Lizzero, ki nam je lepo razložil novi deželni zakon št. 30 za popravila hiš in odgovarjal na mnoga vprašanja, ki so jih postavili naši ljudje.

TIPANA

Par navuodih v Padernu je umaru Serafino Noacco, kmalu potem, ko je paršu iz videmskega špitala. Star je biu 65 let.

Rajnik Serafin je biu dan dobar mož. Njega pet navuodov je ostalo brez tata, ko so bli šele majhani. Praktično jih je on zredil, učiu brat in pisat. Biu je tudi dobar kumet.

Podložili so ga u Tipani, u petak, 5. avošta. Ohranili ga bomo u ljepem spominu.

RICORDATEVI !

Per ■ tiranti
■ ringhiere
■ serramenti
■ e altre lavorazioni in ferro

ZF

ZUFFERLI FIORENZO
Liesse di Grimacco

24. sejem moderni dom
23./9.-2./10.

udine esposizioni
sejmišče
torreano di martignacco

MACCHINE CALCOLATRICI MACCHINE PER SCRIVERE

e ogni altra attrezzatura per ufficio

- Sconti speciali a scuole e studenti
- Vendita ingrosso e minuto
- Assistenza

Esse Bi
CIVIDALE - ČEDAD

Stretta B. De Rubeis 15/17 - Tel. 73432

RAČUNSKI STROJI STROJI ZA TIPKANJE

in vse druge potrebščine za urad

- Posebni popusti za šole in študente
- Prodaja na drobno in debelo
- Tehnična pomoč